

Волевський Лев Володимирович

*аспірант кафедри господарського права Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого (м.Харків, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ОКРЕМИХ ПРИНЦИПІВ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА У РЕКОДИФІКОВАНОМУ ГПК УКРАЇНИ

Рекодифікація процесуального законодавства, зокрема господарського, стала наслідком прагнення законодавця до посилення демократичних європейських стандартів вирішення та розгляду справ судами. Серед інших новел, запроваджених у змісті оновленого ГПК України, вважаю за доцільне звернути увагу на новітні положення законодавчого закріплення принципів господарського судочинства, які у ч.3 ст. 2 ГПК України також іменуються основними засадами вказаного судочинства. До його нових принципів можна віднести верховенство права, пропорційність, забезпечення права на апеляційний перегляд справи та на касаційне оскарження судового рішення у визначених законом випадках, а також неприпустимість зловживання процесуальними правами. Такі оновлені демократичні принципи у оновленому ГПК України мають реалізовуватись при ухваленні судових рішень та виконанні останніх. Цим питанням у минулому столітті присвячував наукові дослідження П.П.Заворотько [1; 2].

Закріплення верховенства права в якості принципу господарського судочинства та відмова від принципу законності породжує доволі складну проблему змісту принципу верховенства права. Не вдаючись до дискусії з цього питання, відмітимо існування наукової позиції В.В.Комарова, який вказує про поєднання у змісті вказаного принципу принципів верховенства прав людини, права на суд, правової визначеності і пропорційності [3, с. 25]. Проте законодавець, нажаль, не врахував пропозиції зазначеного вченого.

Звертає увагу незмінність нормативного положення, яке містило та містить у ст. 11 рекодифікованого ГПК України положення про неможливість відмови у правосудді з мотивів неповноти, неясності, суперечливості чи відсутності законодавства, яке регулює спірні відносини. Разом з цим, зазначена правова норма допускає можливість застосування аналогії закону та аналогії права при розгляді господарських справ судом. В одному з наукових досліджень суддя Верховного Суду Д.Д. Луспенник вірно схиляється до думки про необхідність

запровадження на законодавчому рівні можливості застосування правил аналогії і до процесуальних правовідносин [4, с. 90-102] поряд із існуючою можливістю застосування аналогії закону та аналогії права до матеріальних правовідносин, які характеризуються законодавцем як спірні (ч.10 ст. 11 ГПК України).

До основних засад господарського судочинства у змісті рекодифікованого ГПК України запроваджено пропорційність. Її реалізація повинна здійснюватись судами з урахуванням завдань господарського судочинства, забезпечення розумного балансу між приватними та публічними інтересами, особливостей предмету та ціни позову, значення розгляду справи для сторін поряд з визначенням необхідного часу для вчинення тих чи інших дій, розміру судових витрат, пов'язаних з відповідними процесуальними діями. В той же час ст. 15 ГПК України не визначає вичерпних елементів змісту пропорційності, що породжуватиме труднощі у визначенні змісту пропорційності при посиланні учасників справи на недотримання судом цієї основної засади господарського судочинства при інстанційному оскарженні судового рішення.

Принцип апеляційного та касаційного оскарження судових рішень у визначених законодавством випадках дещо звужений у рекодифікованому ГПК України. Це пов'язано із встановленням так званих процесуальних «фільтрів» доступу до оскарження, значне збільшення розміру судового збору, сплата якого є передумовою звернення до суду апеляційної (касаційної) інстанції. Ускладнює характеристику даного принципу побудова інстанційної юрисдикції господарських судів, оскільки за її правилами по деяким категоріям справ касаційне оскарження по деяким категоріям справ не передбачено. Мова іде про зміст ст. 24 та 25 ГПК України, норми яких передбачають розгляд апеляційними судами як судами першої інстанції справ щодо оскарження рішень третейських судів, про видачу наказів на примусове виконання рішень третейських судів. В таких випадках апеляційною інстанцією по судовим рішенням, що ухвалюються за результатами розгляду зазначених справ, є Верховний Суд. Можливість перегляду рішення апеляційної інстанції господарським процесуальним законодавством в цих випадках наразі не передбачена.

Недопустимість зловживання процесуальними правами вперше розглядається у рекодифікованому ГПК України в якості принципу господарського судочинства. Проблема зловживання процесуальними правами свого часу стала предметом дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук А.В.Юдіна та отримала свій подальший розвиток при характеристиці таких зловживань при вирішенні справ різних категорій [5]. На думку автора, навряд чи можна говорити про абсолютне подолання такого явища, як зловживання процесуальними правами. В багатьох випадках в цьому полягає задача юриста, спрямована на перешкоджання, наприклад, оперативному розгляду господарської справи, набрання судовим

рішенням законної сили тощо.

Список використаної літератури:

1. Заворотько П.П. Судове рішення [Текст] / П. П. Заворотько, М. Й. Штефан. - Київ : Вид-во Київ. ун-ту, 1971. - 187 с.
2. Заворотько П.П. Процессуальные гарантии исполнения судебного решения [Текст] / П. П. Заворотько. - Москва : Юрид. лит., 1974. - 360 с.
3. Комаров В.В. Основоположні принципи цивільного судочинства //Право України. – 2018. - № 10, С. 14-50.
4. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства. - Х. : Харків юрид. / за заг. ред. В. В. Комаров ; авт. В. В. Комаров [та ін.] , 2008. – 928 с.
5. Юдин А.В., Дашков О.Н. Потенциал применения норм о злоупотреблении правом при рассмотрении споров в сфере интеллектуальных видов спорта органами спортивного арбитража //Вестник гражданского процесса. – 2012. - №6. – С. 220-235.

Данилець Леонід Віталійович

*аспірант кафедри цивільного процесу Національного університету
«Одеська юридична академія»*

**РОЗМЕЖУВАННЯ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ І
МАТЕРІАЛЬНИМИ ЦИВІЛЬНИМИ ПРАВАМИ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ**

Україна є правовою державою, у якій визнається і діє принцип верховенства права, що і закріплено у частині 1 статті 8 Конституції України.

Конституційний Суд України в Рішенні від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004 визначив поняття верховенства права як панування права в суспільстві, зазначивши про те, що верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. [1]

Одним з елементів верховенства права є принцип правової визначеності. Сутність принципу правової визначеності полягає у чіткості, зрозумілості й однозначності правових норм, зокрема їх передбачуваність та стабільність.

У спеціальному Дослідженні Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеційська Комісія; Venice Commission) під назвою «Мірило правовладдя» («Rule of law checklist», розроблене і затверджене на 106-й пленарній сесії 11–12 березня 2016 року), було зазначено, що поняття «право» (law) охоплює не лише конституції, міжнародне право, статутне право та підзаконні акти, а й також – де доречно – суддєстворене право (judge-made law), як-то норми загального права, всі з яких є зобов'язальної природи. Будь-який припис права має бути доступним і передбачуваним (рішення ЄСПЛ у справах